

หลักกฎหมายควรรู้

“เมื่อข้าราชการต้องหาคดี... ควรทำอะไร?”

ข้าราชการทุกคนมีหน้าที่ต้องปฏิบัติงานด้วยความสุจริต โปร่งใส และอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมาย อย่างไรก็ตาม หากข้าราชการต้องตกเป็นผู้ต้องหาหรือคู่ความในคดีต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นคดีอาญา คดีแพ่ง หรือคดีล้มละลาย ย่อมมีผลกระทบต่อกรปฏิบัติราชการและสถานะความเป็นข้าราชการ ดังนั้นจึงควรเข้าใจหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

๑. คดีอาญา คือ คดีที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่กฎหมายกำหนดโทษทางอาญา เช่น จำคุก กักขัง ปรับ หรือริบทรัพย์สิน คดีอาญามี ๒ ประเภท ได้แก่ ความผิดอาญาแผ่นดิน เช่น ฆ่าคนตาย ชิงทรัพย์ หรือปล้นทรัพย์ ซึ่งไม่สามารถยอมความได้ แม้ไม่มีผู้ร้องทุกข์ รัฐสามารถดำเนินคดีได้เอง และ ความผิดต่อส่วนตัว เช่น หมิ่นประมาท ยักยอกทรัพย์ หรือทำให้เสียทรัพย์ ซึ่งผู้เสียหายต้องเป็นผู้ร้องทุกข์เอง และสามารถยอมความได้

๒. คดีแพ่ง คือ คดีที่เกิดจากการโต้แย้งสิทธิ หน้าที่ หรือสัญญาระหว่างบุคคล เพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาคุ้มครองสิทธิของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เช่น ฟ้องชำระหนี้ ฟ้องเรียกค่าเสียหาย หรือฟ้องหย่า คดีแพ่งมี ๒ ประเภท ได้แก่ คดีแพ่งที่มีข้อพิพาท เช่น การฟ้องผิดสัญญา การฟ้องเรียกค่าเสียหาย หรือการฟ้องขับไล่ และ คดีแพ่งที่ไม่มีข้อพิพาท เช่น การขอเป็นผู้จัดการมรดก การขอให้ศาลสั่งบุคคลเป็นคนไร้ความสามารถ หรือการขอแสดงสิทธิในที่ดิน

๓. คดีล้มละลาย เกิดขึ้นเมื่อบุคคลหรือองค์กรมีหนี้สินล้นพ้นตัว ไม่สามารถชำระหนี้ได้ และศาลมีคำพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลายตามกฎหมายว่าด้วยล้มละลาย โดยมี ๒ ประเภท ได้แก่ บุคคลธรรมดา จะถือว่าหนี้สินล้นพ้นตัวเมื่อมีหนี้เกิน ๑ ล้านบาท และ นิติบุคคล จะถือว่าหนี้สินล้นพ้นตัวเมื่อมีหนี้เกิน ๒ ล้านบาท

จตุสารข่าววินัยอิเล็กทรอนิกส์ กรมพัฒนาที่ดิน
(LDD disciplinary E-newsletter)
ฉบับที่ ๑/๒๕๖๙ (พฤศจิกายน ๒๕๖๘)

-๒-

ทั้งนี้ คณะรัฐมนตรี ได้มีมติตามหนังสือกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ น. ๘๒๖/๒๕๘๒ ลงวันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๘๒ และอธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน ได้มีข้อสั่งการตามหนังสือกองการเจ้าหน้าที่ ที่ กษ ๐๘๐๒/๓๕๗๔ ลงวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๖๗ กล่าวโดยสรุปว่า เมื่อข้าราชการต้องหากติอาญา คดีแพ่ง หรือคดีล้มละลาย ให้รายงานต่อหัวหน้าหน่วยงานโดยด่วน เพื่อให้หน่วยงานทราบสถานการณ์ และพิจารณาดำเนินการบริหารในส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ การรายงานนี้ไม่จำเป็นต้องรอให้ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุด เพียงทราบว่าตนเองเข้าสู่กระบวนการทางกฎหมาย เช่น ถูกแจ้งข้อกล่าวหาในคดีอาญา หรือถูกฟ้องร้องในคดีแพ่ง หรือคดีล้มละลาย ก็ต้องรายงานทันที

หากข้าราชการละเว้นไม่รายงานต่อผู้บังคับบัญชา อาจถือได้ว่าเป็นการไม่ปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ อีกทั้ง เป็นการปกปิดข้อความซึ่งควรต้องแจ้ง ถือเป็นการรายงานเท็จต่อผู้บังคับบัญชา อาจเป็นมูลให้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยได้

จูลสารข่าววินัยอิเล็กทรอนิกส์ กรมพัฒนาที่ดิน
(LDD disciplinary E-newsletter)
ฉบับที่ ๑/๒๕๖๙ (พฤศจิกายน ๒๕๖๘)

-๓-

อุทาหรณ์ควรฟัง

“เมื่อต้องทำในคดีแล้ว มีหน้าที่ต้องรายงานผู้บังคับบัญชา !!”

หากจะกล่าวถึงหน้าที่ตามมติคณะรัฐมนตรีที่กำหนดให้ข้าราชการประจำและข้าราชการบำนาญ ผู้ซึ่งต้องหาในคดีอาญา หรือคดีแพ่ง หรือคดีล้มละลาย รายงานให้เจ้าสังกัดกระทรวง กรม ในสังกัดทราบโดยด่วน ทั้งนี้ เพื่อเจ้าสังกัดกระทรวง กรม จะได้ทราบความเป็นไปของข้าราชการในสังกัด ตามหนังสือกรมเลขาธิการ คณะรัฐมนตรี ที่ น. ๘๒๖/๒๔๘๒ ลงวันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๔๘๒ ซึ่งในคดีทั้ง ๓ ประเภทนี้ มีจุดเริ่มต้น ที่ให้ข้าราชการต้องรายงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบแตกต่างกันออกไป เช่น กรณีต้องหาในคดีอาญา ต้องรายงาน เมื่อทราบว่าตนถูกร้องทุกข์หรือถูกกล่าวโทษต่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจว่าเป็นผู้กระทำความผิดอาญา

ดังเช่นอุทาหรณ์นี้ เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๘ นายทองดี ได้ดำเนินการร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน ว่า นายทองคำ ข้าราชการ ข้าราชการโดยประมาทเป็นเหตุให้นายทองดีได้รับอันตรายแก่กายและบาดเจ็บสาหัส แม้ต่อมาจะได้มีการสอบสวนและพนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องต่อศาลอาญา เมื่อวันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๘ ก็ตาม กรณีดังกล่าวต้องถือว่านายทองคำได้ตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญานับแต่วันที่นายทองดีได้มีการร้องทุกข์ ต่อพนักงานสอบสวนแล้ว ดังนั้น หากนายทองคำทราบว่าตนถูกนายทองดีร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนหรือ ตำรวจแล้วก่อนวันที่พนักงานอัยการยื่นฟ้องต่อศาล นายทองคำย่อมมีหน้าที่รายงานต่อผู้บังคับบัญชาในสังกัด ให้ทราบโดยด่วนแล้วว่าตนตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญานับแต่วันที่ทราบเรื่องดังกล่าว โดยไม่ต้องคำนึงว่า จะได้มีการยื่นฟ้องต่อศาลหรืออยู่ในฐานะเป็นจำเลยก่อนแต่อย่างไร เพราะการตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญานั้น หมายความว่า บุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดแม้ยังมิได้ถูกฟ้องต่อศาล และในกรณีดังกล่าว แม้ยังไม่ถูกกล่าวหาในลักษณะของการแจ้งข้อกล่าวหา แต่บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดอาญาไม่ว่า จะเกิดจากการร้องทุกข์ในความผิดอันยอมความได้จากผู้เสียหาย หรือเกิดจากการกล่าวโทษในความผิด ที่ไม่อาจยอมความได้ว่าได้มีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น ตามมาตรา ๒ (๗) (๘) แห่งประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา บุคคลผู้ถูกร้องทุกข์หรือถูกกล่าวโทษก็ได้ชื่อว่าเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาแล้ว นั่นเอง

จตุรสารข่าววินัยอิเล็กทรอนิกส์ กรมพัฒนาที่ดิน
(LDD disciplinary E-newsletter)
ฉบับที่ ๑/๒๕๖๙ (พฤศจิกายน ๒๕๖๘)

-๔-

ถามมา ? – วินัยขอตอบ !

“เมื่อถูกดำเนินคดี : อาญา แพ่ง และล้มละลาย จะต้องรายงานเมื่อใด”

น้องดินดี : สวัสดีค่ะพี่วินัย วันนี้หนูมีข้อสงสัยว่า ข้าราชการผู้ใด เมื่อถูกดำเนินคดีอาญา คดีแพ่ง และคดีล้มละลาย ข้าราชการผู้นั้นต้องรายงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบเมื่อใดคะ

พี่วินัย : ได้เลยครับน้องดินดี พี่วินัยขอตอบ ดังนี้ ครับ

๑. กรณีต้องหาในคดีอาญา แม้ข้าราชการผู้นั้นยังไม่ถูกยื่นฟ้องต่อศาล เพียงมีการร้องทุกข์หรือมีการกล่าวโทษ ต่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจว่าเป็นผู้กระทำความผิดอาญา ข้าราชการผู้นั้นก็ได้ชื่อว่าเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาแล้ว จึงมีหน้าที่ต้องรายงานต่อผู้บังคับบัญชาว่าตนเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา แม้ว่ายังไม่ถูกฟ้องต่อศาล และไม่อยู่ในฐานะจำเลยก็ตาม

๒. กรณีต้องหาในคดีแพ่ง จะต้องปรากฏว่าได้มีการยื่นฟ้องข้าราชการผู้นั้นและศาลได้รับฟ้องไว้ เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีแล้ว จึงจะอยู่ในฐานะเป็นคู่ความและตกเป็นจำเลยในคดีแพ่ง ข้าราชการผู้นั้นจึงจะมีหน้าที่ต้องรายงานต่อผู้บังคับบัญชาว่าตนต้องหาในคดีแพ่ง

๓. กรณีต้องหาในคดีล้มละลาย แม้มีการฟ้องต่อศาลแล้วก็ตาม แต่ข้าราชการผู้นั้นซึ่งเป็นลูกหนี้จะมีหน้าที่ต้องรายงานต่อผู้บังคับบัญชาก็ต่อเมื่อศาลเห็นว่าเป็นบุคคลผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวและศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์แล้ว อันถือว่าเป็นเวลาเริ่มต้นแห่งการล้มละลาย เพราะก่อนที่ศาลจะรับฟ้องคดีล้มละลายไว้พิจารณาพิพากษาก็ต่อเมื่อได้ความจริงว่า ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัวและมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้แล้ว นั่นเอง

จตุสารข่าววินัยอิเล็กทรอนิกส์ กรมพัฒนาที่ดิน
(LDD disciplinary E-newsletter)
ฉบับที่ ๑/๒๕๖๙ (พฤศจิกายน ๒๕๖๘)

-๕-

อ้างอิง/ที่มา

๑. หลักกฎหมายควรรู้

- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑
- หนังสือกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ น. ๘๒๖/๒๕๘๒ ลงวันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๘๒
- หนังสือกองการเจ้าหน้าที่ ที่ กษ ๐๘๐๒/๓๕๗๔ ลงวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๖๗

๒. อุทาหรณ์ควรฟัง

- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

๓. ถาม - ตอบ

- หลักและคำพิพากษากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา สหรัฐ กิติ ศุภการ
- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
- พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. ๒๕๘๓/มมสสะท้อนความคิดนิติบัญญัติ สำนักกฎหมายรัฐสภา